

Park narodowy

Park narodowy *Kenai Fjords* o powierzchni 2431 km² został założony w 1980 roku na miejscu istniejącego tu od 1978 roku skromnego pomnika narodowego (ten typ przyrodniczego obszaru chronionego obejmuje zazwyczaj niewielką powierzchnię terenu – w porównaniu z parkiem narodowym lub rezerwatem – ale obowiązuje w nim, tak jak w parku narodowym, restrykcyjne prawo ochrony przyrody, tzn. nie wolno polować, łowić ryb, zbierać roślin itp.). Park został powołany, żeby chronić unikatowe, naturalne środowisko fiordów *Kenai*, tak by ten dynamiczny krajobraz pozostawić w stanie nienaruszonym przyszłym pokoleniom.

Ponad połowę powierzchni *Kenai Fjords* zajmuje ogromne pole lodowe Hardinga, którego lód o grubości ok. 4 km ukrywa w sobie całe pasmo górskie! Pole to jest pozostałością po okresie ostatniego zlodowacenia (ok. 10 000 lat temu).

Występujące na terenie parku lodowce są cały czas aktywne: cofając się (na skutek ablacji, czyli topnienia) odsłaniają przepiękne doliny, które po zalaniu przez morską wodę tworzą tzw. fiordy (stąd wywodzi się nazwa parku – Fiordy Kenai). Natura wciąż zmienia tutejszy krajobraz, masy lodu wielkości dużego domu jednorodzinnego ni stąd ni zowąd odłamują się od potężnych lodowców i z hukiem wpadają w wody zatoki, wyrzucając w górę deszcz wody i planktonu. Również pod ziemią zachodzą istotne dla środowiska naturalnego zjawiska: twardsza kontynentalna płyta pacyficzna wślizguje się pod płytę północnoamerykańską powodując, że Góry Kenai powoli zapadają się do morza. Powoduje to powolne pogłębianie się fiordów oraz trzęsienia ziemi. Ostatnie miało miejsce w roku 1964, kiedy to w ciągu zaledwie 3,5 minuty brzeg morski zapadł się o ponad 180 cm. Gdziekolwiek sięgniemy wzrokiem, zobaczymy lód, gdzieś tam tylko wystają z niego postrzępione szczyty górskie zwane przez Eskimosów *nunatak*, co znaczy „samotny szczyt”.

Przez większą część roku jest tutaj chłodno i dżdżysto, a opady śniegu w wyższych partiach parku sięgają nawet kilku metrów. Od maja powietrze staje się coraz suchsze i cieplejsze, a w lipcu, gdy temperatura waha się od 8 do nawet 24°C, najwięcej lodu odłamuje się od lodowców. Wraz z nadejściem wczesniej rozpoczyna się sztormowa jesień. Zmiany temperatury i duże opady atmosferyczne powodują regresję lodowca (wycyfywanie się go na skutek topnienia) lub jego transgresję (posuwanie się do przodu). W każdym z tych przypadków dna dolin są systematycznie poszerzane wędrującym lodem.

Rośliny i zwierzęta żyjące w parku doskonale przystosowały się do panujących tu trudnych warunków egzystencji. Oglądając z platformy widokowej jedyny dostępny do zwiedzania lodowiec *Exit Glacier*, można łatwo zauważyć, że przyroda fiordów nie znosi pustki. Tam, gdzie jeszcze niedawno sięgały jezory lodowca, dzisiaj jest skalisty, nagi ład pokryty roślinami pionierskimi: mchami i porostami. Z czasem, gdy warunki siedliskowe staną się nieco korzystniejsze, pojawi się roślinność krzaczasta, potem przyjdzie kolej na wierzyby i olchy, które przygotowują grunt pod występujący w tej szerokości geograficznej wilgotny las iglasty składający się ze świerka sitkajskiego oraz choiny sitkajskiej. Proces liczony od odsłonięcia ziemi przez lodowiec do porośnięcia go przez świerki i choiny trwa około 200 lat!

Znacznie więcej ssaków i ptaków żyje w morzu lub wzdłuż jego brzegów niż na stałym lądzie, choć niektóre gatunki zamieszkują obydwa środowiska, np. bielik amerykański łowi ryby w fiordach, ale gniazdo zakłada na szczytach świerków i choin. Choć fiordy na pierwszy rzut oka wyglądają niegościnnie i „lodowato”, to jednak

Zamawiam prenumeratę miesięcznika

EKOŚWIAT na rok 2001

w liczbie egz. miesięcznie począwszy od numeru

Okres prenumeraty:

- 6 kolejnych wydań **EKOŚWIATA** (21 zł)*
 11 kolejnych wydań **EKOŚWIATA**(38,5 zł)
 nowa prenumerata *
 kontynuacja prenumeraty

* wybierz jedną z pozycji

Zamawiam prenumeratę miesięcznika

EKOŚWIAT na rok 2001

w liczbie egz. miesięcznie począwszy od numeru

Okres prenumeraty:

- 6 kolejnych wydań **EKOŚWIATA** (21 zł)*
 11 kolejnych wydań **EKOŚWIATA**(38,5 zł)
 nowa prenumerata *
 kontynuacja prenumeraty

* wybierz jedną z pozycji

Proszę o:

fakturę VAT (NIP:

(wypełnia podatek VAT)
 Oświadczam, że jestem podatkowcem VAT i upoważniam wydawcę **EKOŚWIAT** do wystawienia faktury VAT bez mojego podpisu.

05

pieczęćka / podpis

Zamawiam prenumeratę miesięcznika

EKOŚWIAT na rok 2001

w liczbie egz. miesięcznie począwszy od numeru

Okres prenumeraty:

- 6 kolejnych wydań **EKOŚWIATA** (21 zł)*
 11 kolejnych wydań **EKOŚWIATA**(38,5 zł)
 nowa prenumerata *
 kontynuacja prenumeraty

* wybierz jedną z pozycji

Zamawiam prenumeratę miesięcznika

EKOŚWIAT na rok 2001

w liczbie egz. miesięcznie począwszy od numeru

Okres prenumeraty:

- 6 kolejnych wydań **EKOŚWIATA** (21 zł)*
 11 kolejnych wydań **EKOŚWIATA**(38,5 zł)
 nowa prenumerata *
 kontynuacja prenumeraty

* wybierz jedną z pozycji

05

05

KENAI FJORDS

HUMBAKI PO ZACZERPNIĘCIU POWIETRZA
ZADZIERAJĄ WYSOKO W GÓRĘ PŁETWĘ OGONOWĄ
SYGNALIZUJĄC ZEJŚCIE W GŁĄB OCEANU

różnorodność występujących w nich roślin i zwierząt jest zaskakująca. Najczęściej spotykanymi drzewami są wspomniani wcześniej świerk sitkajski oraz choina sitkajska, gdzieś tam jednak spotkać można takie rośliny, jak łubin Nootka czy dereń karłowaty. Ze zwierząt występują: niedźwiedź brunatny i grizzly, baribal (niedźwiedź czarny), wilki, górskie owce, kozły śnieżne, łos amerykański, świstaki, urson północnoamerykański (daleki krewniak jeżozwierza, zwany też igłozwierzem), pardwa górską, bernikla kanadyjska, borowiec czerwonoobrewy oraz liczne ptaki śpiewające. Tysiące morskich ptaków (alki, mewy i inne) zakładają gniazda na urwistych klifach wznoszących się nad fiordami, natomiast wody zatoki zamieszkują lwy morskie Stellera, morświny, wydry morskie, łososie (5 gatunków: łosos królewski, srebrny, różowy, czerwony i *chum*), halibuty oraz wieloryby.

To właśnie te ostatnie są największą atrakcją parku narodowego *Kenai Fjords*. Choć wody Alaski zamieszkuje kilkanaście gatunków waleni, to w fiordach najczęściej spotkać można tylko trzy z nich: humbaka i finwala, należące do tzw. fiszbinowców, oraz orkę zwaną też „zabójcą”. Wieloryby to największe zwierzęta świata, np. płetwal błękitny waży średnio 140 ton, ale pod koniec lata, gdy nagromadzi już zapasy tłuszczu na zimę, jego waga sięga nawet 200 ton! Przodkami waleni były zwierzęta lądowe, które około 60 do 100 milionów lat temu zamieszkiwały ujścia rzek. Znalezione skamieliny dowodzą, że stopniowo przystosowywały się do życia w środowisku wodnym, zachowując przez miliony lat cechy typowe dla ssaków. Za największego akrobata wśród wielorybów uważa się humbaka, zwanego też długopłetwcem, który bardzo często wyskakuje wysoko ponad wodę lub kręci młynki tuż pod jej powierzchnią. Spadając do wody uderza ogonem lub bocznymi płetwami tak mocno, że słychać go daleko po okolicy. Jego nazwa (z ang. *hump back* znaczy garb) wywodzi się stąd, że zanurzając się, unosi i wygina grzbiet, przez co tuż przed płetwą grzbietową powstaje coś na kształt garbu. Średnia długość ciała humbaka wynosi ok. 13 m, ale spotykano sztuki mierzące 18 metrów, natomiast waga dorosłego osobnika wynosi od 25 do 30 ton. Chociaż wieloryby te spotyka się praktycznie we wszystkich oceanach świata (od Arktyki aż po Antarktydę), to jednak są one zagrożone wyginięciem, ocenia się, że obecnie ich populacja liczy zaledwie 7% stanu pierwotnego. Można powiedzieć, że ssaki te są dalekomorskimi podróżnikami – w poszukiwaniu pożywienia wędrują bowiem tysią-

ce mil morskich (humbaki zamieszkujące Fiordy Kenai przyplwają tu aż z Hawajów). Latem żerują w zimnych wodach strefy podbiegunowej, natomiast gdy nadchodzi zima, płyną do ciepłych wód tropikalnych, gdzie spędzają okres godowy. Wieloryby te odżywiają się przede wszystkim krylem, krewetkami oraz rybami, za którymi często nurkują nawet 50 metrów w głąb oceanu. Humbaki należą do tzw. fiszbinowców, czyli tych wielorybów, które zamiast zębów mają płyty fiszbinu służące jako filtr oddzielający drobny pokarm od wody (mają od 600 do 800 płyt fiszbinu). Po zaczerpnięciu dużego haustu wody i pokarmu wieloryb zatrzymuje cząstki pokarmu na wewnętrznych powierzchniach fiszbinu, a wodę wypuszcza nozdrzami na szczycie głowy. Ponieważ metoda ta jest efektywna tylko wtedy, gdy porcje pokarmu są duże, humbaki stosują pewną taktykę w czasie polowań: rzucają się na ławicę kryla, przepływają przez nią z otwartą paszczą, po czym gwałtownie wynurzają się, jednocześnie zamykając jamę gębową. W czasie połowów wieloryby te atakują zarówno równolegle do powierzchni wody, jak i też płynąc od dołu pionowo w górę. Wypuszczają wtedy przez nozdrza lub paszczę powietrze, a unoszące się w górę pęcherzyki powietrza dezorientują ofiary i powodują, że zbijają się one w małe grupy. Wieloryby te lubią przebywać w pobliżu wybrzeża morskiego, chętnie też wpływają do zatok i fiordów.

Fiordy Kenai od wielu pokoleń zamieszkiwane są przez Inuitów zwanych potocznie Eskimosami. Polują oni i łowią ryby tak samo, jak robili to ich przodkowie tysiące lat temu. Historia życia tych ludzi przeplata się z obecnością w fiordach rosyjskich handlarzy futer i amerykańskich poszukiwaczy złota. Większość śladów po obecności białych pionierów zostało zatartych ze względu na panujący tu surowy klimat, ale na terenie parku narodowego wciąż znajduje się kilka nieczynnych kopalni złota. W *Kenai Fjords* prowadzone są liczne wykopaliska archeologiczne, których celem jest poznanie historii zasiedlenia Alaski oraz życia przodków rdzennych mieszkańców tych terenów. Służba Ochrony Przyrody bowiem ma za zadanie nie tylko chronić przyrodnicze walory parku, ale również wartości kulturowe, które stanowią o historii i znaczeniu tego stanu.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcie zostało udostępnione za zgodą oraz dzięki uprzejmości National Park Service, Stany Zjednoczone.